

Juryrapport Prinsjesprijs 2022

De Prinsjesprijs wordt sinds 2013 jaarlijks toegekend aan een politicus, die in optreden of handelen van bijzondere betekenis is of is geweest voor het gezag van het parlement en voor de vitaliteit van de parlementaire democratie in Nederland. Eerder onderscheiden zijn Tweede- en Eerste Kamerleden, Europarlementariërs, voorzitters en een griffier van de Tweede kamer en een all-round politiek bestuurder. Dit jaar wordt de Prinsjesprijs voor de tiende keer uitgereikt.

De om de zoveel jaren wisselende jury, stond dit jaar onder voorzitterschap van Jetta Klijnsma, commissaris van de Koning in Drenthe. De twee overige leden zijn dr. Carla Hoetink, politiek historicus aan de Radboud Universiteit in Nijmegen, en Kees Boonman, politiek journalist.

Een prijs uitreiken aan wie een betekenisvolle bijdrage heeft geleverd aan het functioneren van onze parlementaire democratie blijkt telkens weer – en dit jaar in het bijzonder – een hachelijke onderneming. Het gaat bij de keuze niet over een politieke mening van de jury, evenmin wordt de keuze bepaald door iemands politieke kleur. Wie de maatschappelijke betekenis van ons democratisch stelsel omarmt, er gebruik van maakt om wat niet goed gaat aan de kaak te stellen en wat beter kan te verbeteren, trekt bij de jury de aandacht. De jury let met name op wie zich op een bijzondere, opvallende, kritische of juist ondersteunende wijze, heeft ingezet voor een beter functioneren van onze democratie.

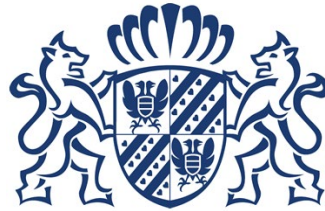
Gemakkelijk om voor en binnen het politieke bestel te werken is het niet. De klimaatverandering, zou je kunnen zeggen, treft ook de parlementaire democratie. De moord op Pim Fortuyn, twintig jaar geleden, veroorzaakte een schokgolf in het land en in de omringende landen vroeg men zich af wat er in Nederland aan de hand was. Rustiger is het nooit meer geworden. Geert Wilders wordt al jaren zwaar beveiligd en begeeft zich in een gepantserde auto naar het parlement. Het klimaat is veranderd, verhard en, mede aangewakkerd op sociale media, soms meedogenloos. Een standpunt dat niet bevalt wordt beantwoord met bedreigingen. Vele Kamerleden, ministers, provinciale— en lokale bestuurders en ook de media weten inmiddels dat bedreigd worden als doel heeft de mond te snoeren waarmee men tracht het grondbeginsel in onze samenleving (vrijheid van meningsuiting) aan te tasten.

Functioneren in de politiek is niet gemakkelijk. Daarbij wordt dit tijdsgewricht bepaald door het woord “crisis”. Het vertrouwen in ons bestel wordt op de proef gesteld; het vertrouwen van burgers in de overheid verkeert in zorgelijke staat en dat geldt eigenlijk ook voor het onderlinge vertrouwen, tussen partijen en tussen regering en parlement. Dat vereist van de ‘politieke klasse’ professioneel opereren, maar het vraagt ook een luisterend oor en een antwoord op vragen van de burger die wil weten wat er van de overheid te verwachten valt. De overheid is er niet om de burger 24 uur per dag te behagen, maar heeft in essentie wel een ‘zorgplicht’ voor – zoals de Grondwet voorschrijft – bestaanszekerheid en welzijn van de bevolking. In dit tijdsgewricht (de Kamervoorzitter noemde het ‘perfect storm’) is het moeilijk om het hoofd helder te houden, te doorzien welke structurele patronen onder acute problemen schuilgaan, scherp en kritisch te blijven en te zien wat het belang is van democratische legitimering van besluiten. Zeker als de storm een neiging aanwakkert om snel tot oplossingen en maatregelen te komen en het gevoel de kop opsteekt dat democratie alleen maar ‘in de weg’ staat.

Als er een iemand is die al decennia het hoofd helder houdt, veelal tegen de wind in, is dat Herman Tjeenk Willink. Ooit begonnen als wetenschappelijk medewerker bestuurskunde aan de Universiteit Leiden, heeft hij het hele politieke veld doorlopen. Senator namens de PvdA, voorzitter van de Eerste Kamer, vicepresident van de Raad van State, en betrokken als informateur bij vele formaties, zo ook de laatste in 2021.

In talloze publicaties, zoals onlangs in het boek *Groter denken, kleiner doen*, het begeleidend schrijven in het Jaarverslag van de Raad van State, of in eindverslagen als informateur, legt Tjeenk Willink de vinger op de zere plek: de verslechterende relatie tussen de burger en de politiek (dan wel de overheid), het toenemende gebrek aan vertrouwen en de noodzaak dat vertrouwen te herwinnen om te voorkomen dat ons bestel verder erodeert. Ik citeer uit het formatieverslag van 2021:

In de verhouding tussen burger en overheid zal de burger de overheid alleen vertrouwen als deze betrouwbaar is en uitgaat van vertrouwen in burgers. De gemeenschappelijke basis hiervoor is gelegen in de democratische rechtsorde die, mede door de sociale grondrechten, ook een sociale rechtsorde is. Het functioneren van de overheid als een bedrijf dat “gemanaged” moest worden met de burger als klant en kostenpost, heeft deze gemeenschappelijke basis aangetast.

**provincie
groningen**

Deze tijd dwingt tot nadenken om vervolgens concrete stappen te nemen om het vertrouwen in het democratisch stelsel te hernieuwen en te verbeteren. Herman Tjeenk Willink vertelt ons tot op de dag van vandaag waar het probleem ligt, en wat het recept is om het tij te keren en te voorkomen dat we in een onguur maatschappelijk klimaat verzanden. Voor de jury van de Prinsjesprijs is Herman Tjeenk Willink dan ook onbetwistbaar de 'laureaat' voor deze prijs, al was het maar, omdat hij met al zijn publicaties min of meer een handboek bij elkaar heeft geschreven dat populair gezegd als stevige basis kan gelden voor Politiek Crisis Management.

Den Haag – 14 september 2022

Jetta Klijnsma, voorzitter
Carla Hoetink
Kees Boonman